

даному випадку може мати місце тільки за відсутності обставин, указаних у ч.1 ст. 276 КПК України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процес України у питаннях та відповідях : навч. посіб. 3-тє вид., переробл. і допов. / Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, Д. О. Савицький, О. Ю. Хабло. Харків: Видавець, 2012. 275 с. URL: https://www.naiiu.kiev.ua/files/kafedru/kkr/kpr_pitan_vidp.pdf
2. Головні зміни в кримінальному праві та процесі за час воєнного стану: листопад-грудень 2022 та січень 2023. URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/golovni-zmini-v-kriminalnomu-pravi-ta-proczesi-za-chas-voynnogo-stanu/> (дата звернення 18.04.2023).

УДК 343

Яковець І. С.

*д.ю.н., с.н.с., головний науковий співробітник
відділу дослідження проблем кримінально-виконавчого права
Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В.Сташиса НАПрН України*

ПРАВОВИЙ ПОРЯДОК УТВОРЕННЯ Й ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕПАРТАМЕНТУ З ПИТАНЬ ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ

Департамент з питань виконання кримінальних покарань був створений Міністерством юстиції України як міжрегіональний територіальний орган Міністерства юстиції з питань виконання кримінальних покарань. Діяльність Департаменту спрямовується та координується заступником Міністерства юстиції України відповідно до розподілу обов'язків. Департамент є органом Державної кримінально-виконавчої служби України. Департамент реалізує повноваження Мін'юсту в сфері виконання кримінальних покарань. Усі ці вихідні засади вказані у Положенні про Департамент. Однак аналіз інших чинних нормативних актів свідчить про ряд сумнівних та дискусійних аспектів щодо дотримання процедури утворення подібних органів.

Так, *по-перше*, Положення про Міністерство юстиції України не містить в собі переліку випадків створення міжрегіональних органів цього міністерства, незважаючи на те, що чинний Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» прямо передбачає, що «територіальні органи міністерства утворюються у випадках, коли їх створення передбачено положенням про міністерство, затвердженим Кабінетом Міністрів України». Аналогічна норма міститься й в Типовому положенні про територіальні органи, міністерства та іншого центрального органу виконавчої влади, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 563.

Однак, у вказаному Положенні щодо таких управлінь зазначається надання Міністерству юстиції України, зокрема, таких повноважень: «32-2) проводить відповідно до законодавства перевірки діяльності територіальних органів Мін'юсту, зокрема з питань виконання кримінальних покарань, підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління Мін'юсту, зокрема утворених для виконання завдань Державної кримінально-виконавчої служби; 95-2) визначає основні напрями діяльності міжрегіональних управлінь з питань виконання кримінальних покарань та пробації Мін'юсту, уповноважених органів з питань пробації, установ виконання покарань, слідчих ізоляторів, воєнізованих формувань, закладів освіти, закладів охорони здоров'я, підприємств установ виконання покарань, інших підприємств, установ та організацій, утворених для забезпечення виконання завдань Державної кримінально-виконавчої служби (далі - органи і установи)». Проте про випадки створення чи перелік таких територіальних органів в Положенні про міністерство юстиції України не йдеться.

При цьому, в Положенні про Департамент вказується, що він «реалізовує функції Мінюсту у сфері виконання кримінальних покарань».

Хоча Типовим положенням про територіальні органи, міністерства та іншого центрального органу виконавчої влади, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 563, визначено, що «завданням територіальних органів є реалізація повноважень міністерства та іншого центрального органу виконавчої влади», але забезпечуватися це має на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці. У Положенні ж про Департамент, перелік таких одиниць обмежений лише кількома областями.

По-друге, як зазначено в Типовому положенні про територіальні органи, міністерства та іншого центрального органу виконавчої влади, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 563, територіальні органи відповідно до покладених на них завдань:

- 1) надають адміністративні послуги;
- 2) здійснюють державний нагляд (контроль);
- 3) управляють об'єктами державної власності в межах, визначених законодавством;
- 4) узагальнюють практику застосування законодавства з питань, що належать до їх компетенції, готують та вносять в установленому порядку пропозиції щодо його вдосконалення;
- 5) здійснюють інші повноваження, визначені законами України.

Повноважень Департаменту на рівні чинних законодавчих актів не передбачено. Навіть Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» містить в собі лише загальні визначення, водночас чітко обмежуючи сферу діяльності територіальних органів відповідною територією:

«Стаття 9. Територіальні органи управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань.

1. Для забезпечення виконання завдань Державної кримінально-виконавчої служби України Кабінетом Міністрів України утворюються

територіальні органи управління - управління (відділи) в Автономній Республіці Крим, областях, місті Києві та Київській області, місті Севастополі.

2. Територіальні органи управління здійснюють керівництво оперативно-службовою та фінансово-господарською діяльністю підпорядкованих їм органів і установ та виконують функції, передбачені положеннями про територіальні органи управління».

По-третє, незважаючи на те, що ключовою ознакою міжрегіональних територіальних управлінь є поширення їх повноважень на декілька адміністративно-територіальних одиниць, але не на суб'єктів аналогічної правової форми, на Департамент покладено функцію ще й керівництва усіма органами та установами виконання кримінальних покарань. Типовим положенням про територіальні органи, міністерства та іншого центрального органу виконавчої влади, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 563, дійсно, визначено, що «Територіальні органи підпорядковані відповідному міністерству, іншому центральному органу виконавчої влади, а територіальні органи нижчого рівня також територіальним органам вищого рівня».

І якщо в Положенні про Адміністрацію Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженому наказом Міністерства юстиції України від 13.12.2019р. № 4011/5, було прямо зазначено, що Адміністрація – міжрегіональний територіальний орган вищого рівня, то Положення про Департамент подібного визначення не містить.

Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» встановлює таку структуру Державної кримінально-виконавчої служби України (ст. 6): Державна кримінально-виконавча служба України відповідно до закону здійснює правозастосовні та правоохоронні функції і складається з: центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань; його територіальних органів управління тощо. У даному правовому контексті, якраз міністерства і є тими центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику в одній чи декількох сферах. Тому те, що в Положенні про Департамент вказано, що він є органом ДКВС (без уточнення, яким саме), не свідчить про зміну чи невизначеність його правового статусу – міжрегіонального територіального органу, але й також не свідчить про те, що Департамент є центральним органом виконавчої влади.

Проведений аналіз вищевказаних актів законодавства України дає підстави для таких висновків:

1. Департамент з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції України не можна розглядати як центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань.

2. Департамент є міжрегіональним територіальним органом управління центрального органу виконавчої влади, проте з покладанням на нього, на даний час, невластивих таким органам функцій і завдань, та з неповним дотриманням процедури й підстав їх утворення.